

Bölüm 2

VASİLİKTE ASİLİĞE TİMURLU DEVLET ADAMLARINDAN ŞEYH NUREDDİN

Mehibe ŞAHBAZ¹

GİRİŞ

Timur, 1370 yılında Türkistan coğrafyasında tarih sahnesine çıkmış olup, başta Mâveraünnehir olmak üzere Doğu Türkistan, Çin, Horasan, İran, Hazar, Azerbaycan, Irak, Suriye, Anadolu ve Karadeniz'in kuzeyine kadar uzanan çok geniş bir coğrafyada devlet kurmuştur. Kurmuş olduğu devlet kendi adıyla anılmakta olup, Eski Türk ve Moğol geleneklerinin yanı sıra İslâm ve Fars geleneklerinden oluşmaktaydı (Manz, 2006: 146, Barthold, 1997: 3). Timurlu Devleti de hâkim olduğu coğrafya itibarıyla Türk devlet ve hâkimiyet anlayışından etkilenmiştir. Bu sebepten dolayı Timurlu devletindeki hâkimiyet anlayışı ile Türklere hâkimiyet anlayışı hemen hemen aynıdır (Yüksel, 2009: 39). Timur iktidar meşrutiyetini ve hâkimiyet anlayışını Türk hâkimiyet anlayışı üzerine şekillendirmiş ve kurmuş olduğu devletin idaresi belli yetkilerle donatılmış, Mirzalar ve Emirler aracılığıyla yapılmıştır. Timurlu devlet geleneğine göre şehzadeler (mirzalar) geleceğin hükümdarları olmak için seçkin atabegler eşliğinde eyalet merkezlerine gönderilerek gittikleri yerlerde bölgenin hâkimi olarak devletin her alandaki işleyişi ile ilgili eğitim alıp seferlere katılmışlardır. Mirzaların yanı sıra bürokrasi ve askeri işlerde maharetli birçok Emir de bulunmaktaydı. Emirler, Timurlu Devleti'nin içerisinde büyük bir öneme sahip olup devletin idare kabiliyetini arttırmaktaydı. Timurlu Devletinde Emirler, seferlerde asker ve ordu komutanlığı gibi görevleri yerine getirirken, normal zamanlarda da emir, tarhan, atabeglik, valilik gibi birden çok görevleri vardı ki bu görevleri ordu, idare, denetim altına alınan yerlerin vergi düzenlemesi gibi vazifelerdi (Manz, 2013: 48). Bu emirlerden biride çalışmamıza konu olan Şeyh Nureddin'dir. Şeyh Nureddin, Timurlu devletinin askeri ve idare mekaniz-

¹ Dr. Öğr. Gör., Çukurova Üniversitesi, msavas@cu.edu.tr

KAYNAKLAR

1. Ahmetbeyođlu, A. (2011). “Tarhan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 40/19-20. İstanbul: TDV Yayınları.
2. Aka, İ. (1991). *Timur ve Devleti*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
3. Aka, İ. (1994). *Mirza Şahrüh ve Zamanı (1405-1447)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
4. Aka, İ. (2003). Timur'un Ankara Savaşı (1402) Fetihnamesi, Belgeler, C.XI, s. 15, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım evi.
5. Alan, H. (2015). *Bozkırdan Cennet Bahçesine Timurlular (1360-1506)*, İstanbul: Ötügen Neşriyat.
6. Allen, W. E. D., A. (1971). *History of The Georgian People*, London.
7. Barthold, W. (1997). *Uluđ Beg ve Zamanı*, (İsmail Aka, Çev.Ed.) Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
8. Berdzenişvili, N-Canaşia. S. (1997). *Gürcistan Tarihi (Başlangıçtan 19. Yüzyıla Kadar)*, (Hayri Hayriođlu, Çev. Ed.), İstanbul.
9. Brosset, M. F. (2003). *Gürcistan Tarihi*, (Hrand D. Andreasyan, Çev.Ed.), Ankara : Türk Tarih Kurumu Yayınları.
10. Caferi b. Muhammed el-Hüseyni. (2011). *Tarih-i Kebir (Tevârih-i Enbiyâ ve Mülük)*, (İsmail Aka, Çev.Ed.), Ankara : Türk Tarih Kurumu Yayınları.
11. Doukas, M. (2008). *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, (Bilge Umar Çev. Ed.), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
12. Erkoçođlu, F. (2012). Arap Kaynaklarında Yıldırım Beyazıt, 1402 Ankara Savaşı Uluslar arası Kongresi (Yıldırım- Timur) Bildiri Kitabı Ankara, 9-12 Ekim 2012, (ss.9-31).
13. Grousset, R. (2011). *Bozkır İmparatorluğu (Attila, Cengiz Han, Timur)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
14. Günay, V. (2012). Emir Timur İzmir’de, 1402 Ankara Savaşı Uluslararası Kongresi (Yıldırım-Timur) Bildiri Kitabı, Ankara, 9-12 Ekim 2012, ss.595-614.
15. Hâfız-ı Ebrû. (1385). *Zübdetü't-Tevarih*, C. 2, 3, 4, (neşr. Seyyid Kemal Hâc Seyyid Cevadi), Tahran: Vizâret-i Ferheng ve İrşad-i İslâmî.
16. Handmir. (1333). *Tarih-i Habibü’s-Siyer*, C. 3, Tahran: Kitabhane-i Hayyam.
17. Hasan-ı Rumlu. (2006). *Ahsenü't-Tevarih*, (Mürsel Öztürk, Çev.Ed.) Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
18. Hoca Sadettin Efendi. (1979). *Tacü't Tevarih*, (I), (İsmet Parmaksızoğlu, Yay.), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
19. İbn Arabşah. (2012). *Acâibu'l-Makdûr*, (D. Ahsen Batur, Çev. Ed.) İstanbul: Selenge Yayınları.
20. Jean, P. R. (2001). *Moğol İmparatorluğu Tarihi*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
21. Kemaleddin Abdurrezzak Semerkandi. (1383). *Matla’-ı Sa’deyn ve Mecma’-ı Bahreyn*, C. I/ II, II/I, (Abdul Hüseyin Nevâi, Neşr.) Tahran: Pejuhaşkah-ı Ulum-i İnsanı ve Muta’alat-ı Ferhengi.
22. Köprülü, M. F. (1978). “Ata”, *İslam Ansiklopedisi*, 1/711-714. İstanbul: MEB Yayınları.
23. Manz, B. F. (2006). *Timurlenk-Bozkırların Son Göçebe Fatih*, (Zuhal Bilgin, Çev. Ed.), (2. Baskı), İstanbul: Kitap Yayınları.
24. Manz, B. F. (2013). *Timurlu İran’ında İktidar, Siyaset ve Din*, (Dilek Şendil, Çev. Ed.), Türkiye İş Bankası Yayınları.
25. Mehmed Neşri. (1983). *Neşri Tarihi (I)*, (Mehmed Altay Köymen, Haz.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
26. Minorsky, V. (1987). “Tiflis”, İA, C.XII/I, s.270, Eskişehir.
27. Muhammed Yusuf Valeh-i İsfehâni-yi Kazvinî. (1379). *Hold-i Barin (Tarih-i Timuryan ve*

- Türkmenan*), (Mir Hařim Muhaddis, Haz.) Tahran: Miras-ı Mektub Neşriyat.
28. Müneccim Ahmed Dede. (1974). *Sahaif-ül Ahbar fi Vekayi-ül-aşar (I)*, (İsmail Erünsal, Çev. Ed.), Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul: Kervan Kitapçılık.
29. Nizamüddin Şâmî. (1987). *Zafernâme*, (Necati Lugal, Çev. Ed.) Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
30. Oruç Beğ Tarihi. (2008). (Necdet Ötürk, Haz.), İstanbul: Çamlıca Basım Yayın.
31. Paydaş, K. (2006). “Timur’un Gürcistan Seferleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Fırat University Journal of Social Science* Cilt: 16, Sayı: 1, 419-437, Elazığ.
32. Roemer, H.R. (1993). “Timur in Iran”, CHI, VI, Cambridge.
33. Schiltberger, J. (1997). *Türkler ve Tatarlar Arasında (1394-1427)*, (Turgut Akpınar, Çev. Ed.), İstanbul: İletişim yayınları.
34. Şahbaz, M. (2018). “Timurlu Mirzalar Meselesi”, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 27, S. 2, 2018, s. 18-32.
35. Şakirov, Kutlukan,T., E. (2007). “Tüzükat-ı Timur’un Farsça Çevirisinden Notlar ve Eserdeki Türkçe-Moğolca Sözcükler”, *Ölümünün 600. Yılında Emir Timur ve Mirası Uluslararası Sempozyumu*, (Abdulvahap Kara, Ömer İşbilir, Ed.), İstanbul 2007,(ss. 41-56).
36. Şerefüddin Ali Yezdi. (2013). *Zafernâme*, (Ahsen Batur, Çev. Ed.) İstanbul: Selenge Yayınları.
37. Şikari. (2005). *Karamanname*, (Metin Sözen- Necdet Sakaoğlu, Haz.), İstanbul: Karaman Belediyesi Yayınları.
38. Tacü’s-Selmani. (1988). *Tarihnâme*, (İsmail Aka, Çev. Ed.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
39. Uzunçarşılı, İ. H. (1984), *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
40. Yuvalı, A. (1993). “Daruga”, DİA, VIII, (ss. 505-506), İstanbul.
41. Yücel, Y. (1989). *Timur’un Ortadoğu- Anadolu Seferleri ve Sonuçları (1193-1402)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
42. Yüksel, M. Ş. (2009). *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.